

Proloog

14 mei 1943

Miriam ligt in bed en volgt de bewegingen van haar geliefde. De snelheid waarmee hij in de kleren schiet verbaast haar telkens weer. Bijna komisch, vindt ze het.

Hij trekt zijn jas al aan. De lichte regenjas die zijn toch al brede schouders nog breder doet lijken en waarvan de lichte kleur mooi afsteekt bij zijn donkere haar.

Amper vijf minuten geleden lagen ze nog hijgend en met bezwete lijven in elkaar verstrengeld. Als één lichaam. Nu is het alweer voorbij. In het besef hem straks voor langere tijd te moeten missen wilde ze iedere seconde bewust beleven. Ervan genieten. Maar dat was haar niet gelukt. Het ging te snel. Te gretig. Ze vond de rust niet.

‘Kun je niet nog even blijven?’ Ze kijkt hem smekend aan, maar Martin schudt zijn hoofd en trekt de kraag van zijn jas omhoog. ‘Nee’, zegt hij beslist. ‘Ik moet gaan.’ Zijn kaken sluiten zich hermetisch. Verder vragen zou geen zin hebben, beseft Miriam maar al te goed.

Ze ontmoette hem een half jaar geleden. Vader had hem aan haar voorgesteld als een neef van een bevriende relatie. Vanaf het eerste moment dat ze hem zag voelde ze zich tot hem aangetrokken. Er was iets in hem dat haar opwond. Dat haar knieën deed knikken. Eerst had ze nog geprobeerd hem uit de weg te gaan. Haar gevoelens te

negeren. Tot het onvermijdelijke moment zich had voorgedaan en ze vond dat ze het haar vader moest vertellen. Tegen haar verwachting in werd hij niet boos, zoals hij bij een eerder vriendje wel was geworden. Toen had hij haar met haar zeventien jaar te jong gevonden en de tijd nog niet rijp geacht voor een serieuze relatie. Maar nu was alles anders. Martin had zijn volle vertrouwen. En bovendien was ze inmiddels achttien geworden.

De tijd die volgde was een aaneenschakeling van geluksmomentjes. Momentjes die ze koesterde en haar troost gaven in een tijd waarin het gevaar voortdurend op de loer lag. Nog niet eerder haatte ze de oorlog zo hartgrondig als de afgelopen maanden. In haar gesprekken met Martin hierover uitte ze dikwijls haar zorgen. Veel Joodse gezinnen waren al opgepakt en het leek nog een kwestie van tijd voordat zij aan de beurt waren. Hij deelde haar zorg. Sprak er ook over met vader en drong er bij hem op aan uit te kijken naar een plek waar ze veilig zijn. Waar de Jodenjagers hen niet kunnen vinden. Moeder was daar ook al eens over begonnen, maar vader wilde daar toen nog niets van horen. Tot twee dagen geleden. Het adres dat door Martin was geregeld zou een lot uit de loterij zijn. Hij had gezegd de mensen bij wie ze konden onderduiken persoonlijk te kennen en ze volkomen betrouwbaar genoemd. Vader had ingezien dat hij deze kans niet mocht laten lopen en was overstag gegaan. Hoezeer het hem ook speet de woning met al haar kostbaarheden te moeten verlaten.

Martin zet zijn hoed op. Miriam komt het bed uit en omhelst hem. Kust hem hartstochtelijk. Wil hem vasthouden, maar zijn krachtige handen trekken haar vingers weer los. ‘Ik moet nu gaan, Miriam. Het donkert al. We zien elkaar spoedig weer. Vertrouw daar op.’

Dan verlaat hij de kamer.

Ze kijkt hem na door het raam. Haar lief. Ze mist hem nu al. Ze zou willen zijn optimisme te kunnen delen, overdenkt ze somber zodra hij uit het zicht is verdwenen. Net als hem te kunnen vertrouwen op een spoedig weerzien. Maar hoe ze ook haar best doet, het lukt haar niet. Ze houdt er een onzeker gevoel aan over. Een gevoel waaraan ze niet wil toegeven, maar dat zich vast klauwt in haar hoofd. Als een kwaadaardig gezwel, dat zich steeds dieper weet te nestelen.

16 mei 1943

Het is nog vroeg in de middag als Leentje het kloppen op de staldeur hoort, gevolgd door het roepen van haar naam. Ze herkent Peters stem onmiddellijk, laat Bertha’s spenen los en snelt naar buiten. Zodra ze de staldeur opent ziet ze hem staan. Nat van de regen staart hij haar verslagen aan. Zijn gezicht ziet krijtwit. ‘Het is weer raak’, zegt hij. Zijn anders zo zelfverzekerde blik staat op janken. ‘Dit is verdomme de tweede keer in een maand tijd’, zegt hij op een toon alsof het haar schuld zou zijn.

Gelukkig weet ze beter. Ze kent Peter te goed om te weten dat die gedachte niet in hem zal opkomen. Ze strijkt een blonde lok uit haar gezicht. ‘We hebben dus een lek’, stelt ze nuchter vast. Peter vermant zich en knikt heftig. Van een afstand ziet hij hoe de veeboer hen gadeslaat. ‘Ja’, zegt hij snel. ‘We hebben een lek. Ik wil hierover praten en verwacht je vanavond om zes uur bij mij.’

Leentje knikt en kijkt een ogenblik later de gehaast vertrekkende Peter na. Terug in de stal fronst ze haar voorhoofd. Dit voelt niet goed, overdenkt ze, terwijl ze het melken hervat. De gedachte aan een lek binnen hun verzetsgroep maakt haar opstandig. Het mag gewoon niet waar zijn. De gedachte dat anderen nu mogelijk naar Martin gaan wijzen zet ze weer uit haar hoofd. Natuurlijk is hij het niet. Hoe de anderen ook over hem denken. Zij zal pal achter hem blijven staan.

Een half jaar geleden werd Martin met gejuich binnengehaald. Peter noemde zijn neef een welkome versterking en achtte hem honderd procent betrouwbaar. Toen nog niet wetende dat hij met hem een rivaal in huis had gehaald. Een rivaal die hem uiteindelijk het onderspit liet delven. Het was liefde op het eerste gezicht. Peter was er kapot van, maar gedroeg zich als een waardig verliezer. De verstandhouding had er niet onder geleden. Sterker nog. Peter en Martin werden gezworen kameraden. Tot een week geleden dan toch het eerste barstje in die vriendschap zich aandienende.

Het was Martin die Peter verweet zich te veel met zijn taken te bemoeien. Ze begreep zijn verwijt wel, maar kon zich ook in Peter verplaatsen. Peter is een pietje precies. Een man die niets aan het toeval wil overlaten en wel eens bij het overdrevene af alles wil controleren. Toen Martin hierover zijn ergernis liet blijken pakte Peter hem hard aan door hem ten overstaan van de groep te wijzen op wat er kan gebeuren als je niet voorzichtig genoeg bent. Hij zei het niet met zoveel woorden, maar iedereen begreep dat hij doelde op het Joodse gezin dat drie weken geleden uit hun onderduikadres was opgepakt. En nu is het dus weer raak.

Plotseling harde geluiden onderbreken haar zorgelijke gedachten. Het zijn voetstappen. Meerdere voetstappen. Zware stappen die dichterbij komen en steeds luider en dreigender klinken. Dan is er de luide stem. Een bevelerige stem. Hard en dreigend.

Leentje kijkt geschrokken om zich heen. Tijd om het naderende onheil te ontvluchten is haar niet meer gegund. De staldeur zwaait open en de veeboer staat wijzend in de opening. De harde regen trotserend staren vier bewapende mannen haar indringend aan. Ze dragen uniformen en houden hun geweren in de aanslag. In een flits denkt Leentje aan de afgelopen nacht. Aan Martin, aan dat het waarschijnlijk hun laatste nacht is geweest.